

Kvarteret Vaktposten

Oktober 2024

Hörnan Sveagatan-Majorsgatan.

Foto: KalleK, CC BY-SA 3.0 <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0>, via Wikimedia Commons

Kvarteret Vaktposten med adresserna Majorsgatan 5 A-B och Sveagatan 10 ligger i stadsdelen [Kommandantsängen](#) i [Göteborg](#).^[1] "Statens Järnvägars Änke- och Pupillkassa", järnvägstjänstemännens egen pensionsinrättning, köpte tomten år 1899. Kassan lät uppföra ett fyravåningshus på tomten 8 i kvarteret Vaktposten. Huset började byggas år 1899 och stod klart 1901.^[2] Bostadsrättsföreningen Stinsen äger huset sedan 1984. Det blev [byggnadsminne](#) den 10 januari 2005.^[3]

Byggnaden i det nordöstra hörnet av korsningen Sveagatan-Majorsgatan ritades av göteborgsarkitekten [Hans Hedlund](#), som redan innan skapat flera märkesbyggnader i Göteborg, exempelvis:

- [Schillerska gymnasiet](#), byggt 1886–87
- [Saluhallen](#), byggt 1888, byggnadsminne 1985
- [Tomtehuset](#), byggt 1890, byggnadsminne 1982

Beskrivning av huset

[Exteriören](#) mot gatan fick en mycket omsorgsfull utformning med gedigna material som tegel och natursten. Fasaderna mönstermurades och i takvåningen på båda sidor om det avrundade hörnet placerades gavelpartier med schackrutsmönster. Entréerna framhävdes genom överdelar av skulpterad natursten. Exteriören och även [interiören](#) är ovanligt välbevarad. Byggnaden har ett [socialhistoriskt](#) värde.^[4]

Bostadsrättsföreningen Stinsen äger huset sedan 1984. Föreningen bildades året innan av de boende i huset. Man köpte fastigheten Kommendantsängen 9 av SJ-personalens Pensionsfond. Antalet bostäder uppgår till 30 och alla är upplåtna med bostadsrätt. Av lägenheterna är 29 om ett rum och kök och en om två rum och kök. I fastigheten finns det även en lokal, som hyrs ut till en cykelverkstad.

Huset har aldrig genomgått någon stor spekulationsrenovering – istället har det genom åren moderniserats varsamt. År 1918 lade man om gasbelysningen till elektricitet och 1938 fick alla husets lägenheter WC. [Gasspisarna](#) i köken finns kvar, då huset fortfarande har kvar [stadsgas](#). Efter hand har det byggts duschar, med olika individuella lösningar, för varje lägenhet.

I källaren finns den gamla [badstugan](#) bevarad från tiden då det inte fanns bad/dusch i lägenheterna. Föreningen har en gemensam [tvättstuga](#) belägen i källaren. I källaren finns även ett hobbyrum med diverse verktyg och maskiner. I källaren finns ett övernattningsrum, som kan hyras av föreningens medlemmar när de har gäster. Från trapphusen når man stora, gemensamma balkonger i gårdsläge. Föreningen har en [kullerstensbelagd](#) innergård med utemöbler, grill, cykelställ, fontän och grönska.

Hus för järnvägstjänstemän

”Statens Järnvägars Änke- och Pupillkassa”, järnvägstjänstemännens egen pensionsinrättning, bildades 1872 och försåg med tiden också de anställda med bostäder. Kassan hade 1923 byggt 29 bostadsfastigheter spridda över landet från [Malmö](#) till [Luleå](#). I bland annat Malmö, [Jönköping](#) och Göteborg gav fasaderna uttryck för en strävan efter praktisk saklighet genom arkitektonisk utformning i varierande tegelstilar. En av kassans byggnader i Göteborg ritades av [J.A. Westerberg](#) – Västgötagatan 1-11 i [Heden](#) år 1888. Andra byggnader ritades av [Hans Hedlund](#): Majorsgatan 5 i Kommendantsängen och Prästgatan 4 i [Olskroken](#), båda år 1899. Dessa två tillhör liksom Hedlunds motsvarande hus i Jönköping de särskilt uppmärksammade i denna kategori av bostadshus.^[5]

De två tomter i Göteborg, som kassan förvärvade år 1899, båda hörntomter som bebyggdes med stora fyrvåningshus innehållande smålägenheter, var belägna i olika delar av staden. [Olskroken](#) intill [Västra stambanan](#) och stadens östra utfartsväg var en nästan helt utbyggd arbetarstadsdel med [landshövdingehus](#). Här låg tomten öster om [Skansen Lejonet](#). [Kommendantsängen](#), som låg söder om och nedanför [Skansen Kronan](#) var ännu i början av sin utbyggnad enligt stadsplanen från 1894. Här låg mark, som staten tidigare reserverat.^[6]

Huset blir byggnadsminne

Fråga om byggnadsminnesförklaring väcktes första gången 1995 av [bostadsrättsföreningen](#) Stinsen och därefter 2003. Ett reviderat förslag till

skyddsbestämmelser godkändes då av bostadsrättsföreningen. Sedan i januari 2005 är huset byggnadsminnesförklarat.^[7] Detta innebär att huset har särskilt skydd och att man därmed inte kan bygga om i och utanför lägenheterna hur som helst. Skyddet innebär dessutom att föreningen kan få bidrag för så kallade [antikvariska](#) överkostnader i samband med renovering.^[8]

År 1995 tilldelades [Brf Stinsen](#) [Göteborgs hembygdsförbunds](#) byggnadsvårdspris.

Läs hela artikeln om Kvarteret Vaktposten på [Wikipedia](#).

Text: Artikeln [Kvarteret Vaktposten](#) på Wikipedia, licensierad enligt [Creative Commons Erkännande-dela-lik 4.0 Unported](#)